

Boerenlandvogelbalans 2020

in het kort

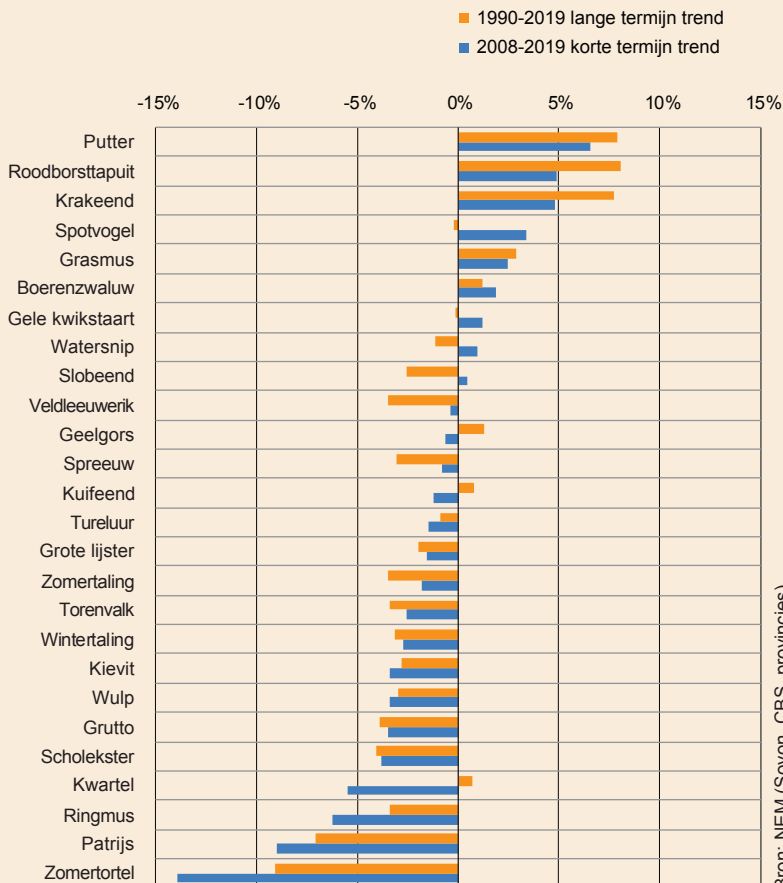
De basisinformatie over de ontwikkelingen met betrekking tot weidevogels in ons land werd in 2010 en 2013 samengevat in een Weidevogelbalans. Vanwege de verbreding van de focus naar meer vogelsoorten in het boerenland, is de balans in 2020 omgedoopt tot Boerenlandvogelbalans. Hierin geven we ook een overzicht van de ontwikkelingen van vogels van akkers en van kleinschalig cultuurlandschap. Dit sluit goed aan bij het subsidiestelsel Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb), dat in 2016 is ingevoerd om de biodiversiteit op het boerenland te bevorderen. De balans bevat naast informatie over de ontwikkelingen van boerenlandvogels ook informatie over beleid en kansen in de toekomst. Deze verkorte versie geeft een overzicht van de aantalsontwikkeling van soorten, nestbescherming, verliesoorzaken en ontwikkelingen in beheer.

Boerenlandvogelbalans 2020

Jaarlijkse aantalsverandering per soort

Het algemene beeld van de aantalsontwikkeling van boerenlandvogels ziet er anno 2020 duidelijk negatiever uit dan in 2013. Soorten van het open boerenland laten gemiddeld een negatiever beeld zien dan erf- en struweelvogels. Als we naar individuele soorten kijken, is vooral de situatie van ringmus, patrijs en zomertortel zorgwekkend. Hun populaties nemen op de korte termijn sterker af dan op de lange termijn, wat betekent dat de afname in de loop van de jaren is versneld. Echter, er zijn ook soorten die het goed doen, zoals putter, roodborsttapuit en kraakeend.

Bron: NEM (Sovan, CBS, provincies)

Steltlopers, waaronder de grutto, laten een afname zien in vrijwel alle provincies. Deze afname lijkt het minst hard te gaan in Noord-Holland en Fryslân. Hier broeden ook de grootste populaties. Drenthe laat een relatief sterke afname zien, maar hier gaat het om veel kleinere aantallen.

Jaarlijkse populatieverandering over 2008-2019

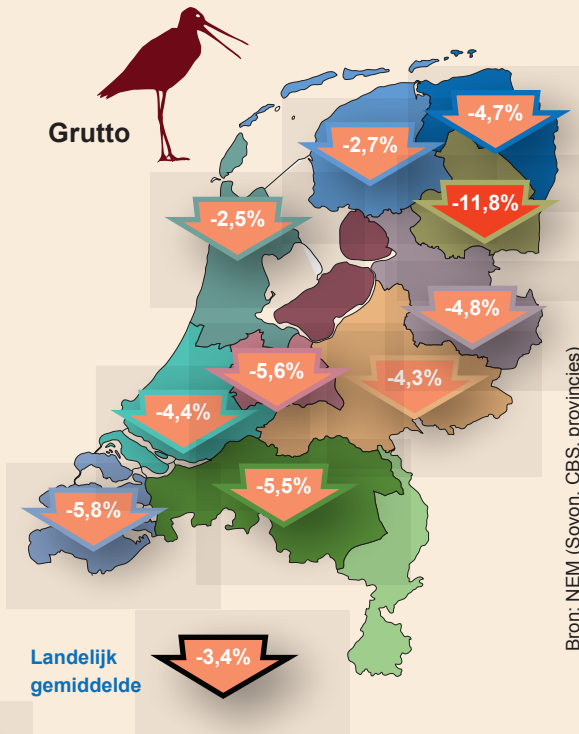
 = sterke afname

 = matige afname

 = stabiel

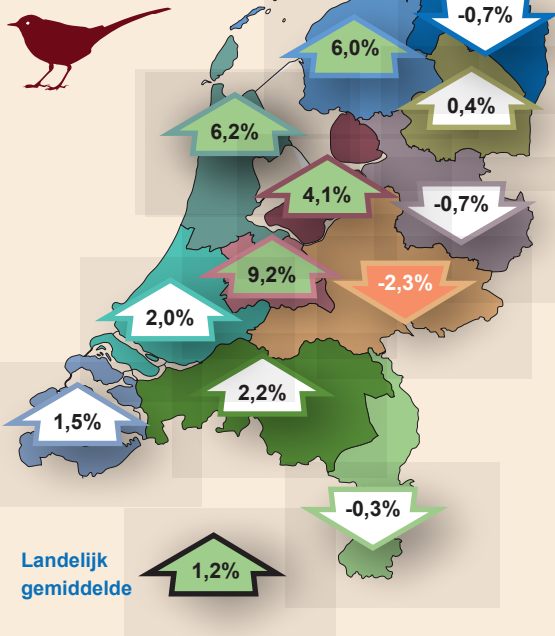
 = matige toename

Geen pijl: trend is onzeker

Bron: NEM (Sovon, CBS, provincies)

Gele kwikstaart

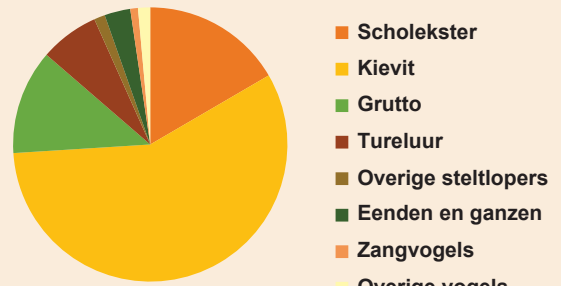

In de Boerenlandvogelbalans komen ook soorten aan bod die de afgelopen jaren een positieve ontwikkeling doormaakten. Een soort die op kortere termijn (sinds 2008) een toename laat zien, is de gele kwikstaart. Met name de noordwestelijke provincies laten hier een stijging zien in de aantallen. In de rest van het land is de populatie min of meer stabiel.

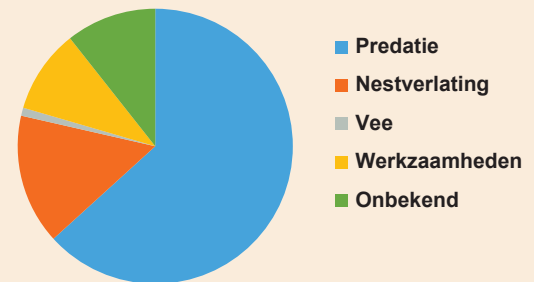
Jaarlijks gaan duizenden vrijwilligers op pad om nesten van boerenlandvogels op te sporen en te beschermen. In 2019 werden 67.476 legfels beschermd van ruim 50 soorten. Vooral legfels van de Kievit werden beschermd, zo'n 57% van het totaal. Toch is dit een landelijke daling in aantal beschermde legfels van 20% ten opzichte van de Weidevogelbalans 2013. Ook het nestsucces is fors afgenomen, voor grutto en tureluur met ongeveer 15%, maar voor scholekster en Kievit met meer dan een derde. Vooral in de noordoostelijke provincies is het nestsucces laag, terwijl Zuid-Holland, Noord-Holland, Utrecht en Brabant juist een relatief hoog nestsucces laten zien.

Beschermde nesten 2019

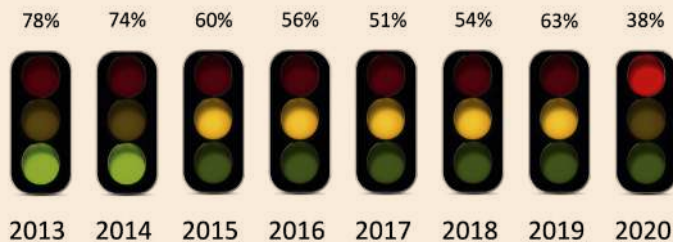

De belangrijkste verliesoorzaak van de beschermde nesten in 2019 is predatie, wat een grotere verliesfactor is in vergelijking met de Weidevogelbalans 2013. Op agrarische percelen waar geen nestbescherming plaatsvindt, heeft landbewerking mogelijk een groter effect op het nestsucces. Zonder de inzet van de duizenden vrijwilligers zou het uitkomstsucces in agrarisch gebied aanzienlijk lager zijn. Door veel complexe interacties tussen factoren zoals predatie, voedselaanbod, landbewerking en waterstanden, is het lastig om één verliesoorzaak aan te wijzen als verantwoordelijke voor het lage nestsucces van boerenlandvogels.

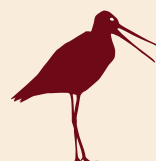
Verdeling verliesoorzaken

Bruto Territoriaal Succes van de grutto

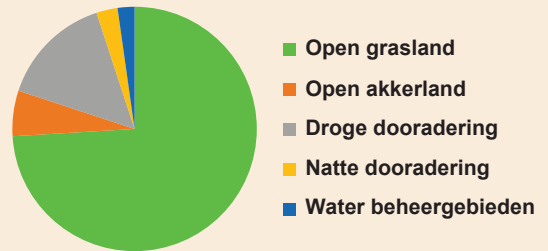

Een lage overleving van kuikens lijkt ook een belangrijke rol te spelen bij de achteruitgang van boerenlandvogels. Met name het reproductiesucces van de grutto is goed onderzocht. Daaruit blijkt dat het aantal kuikens dat uiteindelijk als volwassen vogel tot broeden komt sterk is afgenomen. Ook het Bruto Territoriaal Succes, een maat voor het aantal ouderparen dat minimaal één kuiken laat uitvliegen, laat een somber beeld zien. Het BTS van de grutto daalde van mogelijk voldoende voor een stabiele populatie in 2013 en 2014 (meer dan 65%) tot zwaar onvoldoende in 2020 (38%). Hiermee kan 2020 een dramatisch jaar voor deze weidevogel genoemd worden.

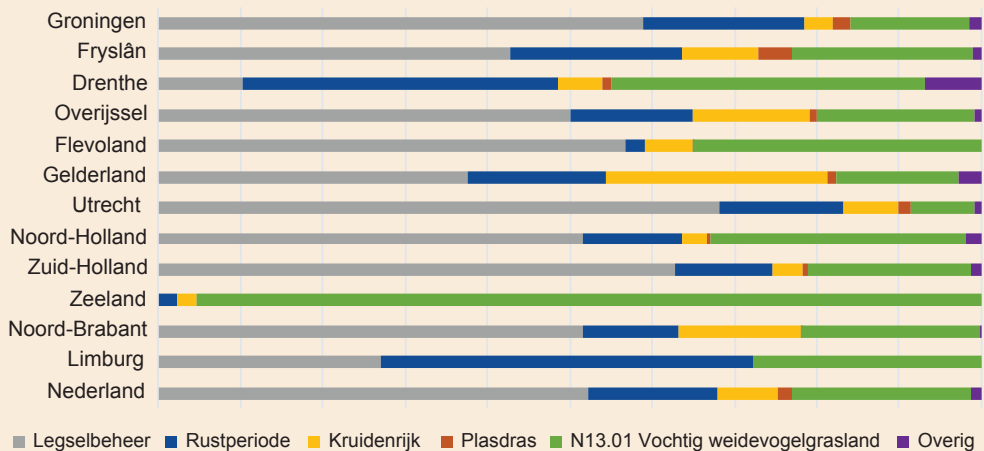

Het beheer voor boerenlandvogels in Nederland kan grofweg worden uitgesplitst in agrarisch natuurbeheer door agrarische collectieven en particulier natuurbeheer door onder andere terreinbeherende organisaties. Het particulier natuurbeheer nam in 2019 55% van het beheerde oppervlak voor zijn rekening, met een totaal areaal van 115.800 ha. De overige 45% (93.000 ha) wordt beheerd door de collectieven binnen het ANLb-stelsel. Dit is een aanzienlijk kleiner oppervlak dan er in de periode voor 2016 beschikbaar was voor gesubsidieerd weidevogelvriendelijk beheer. Binnen het ANLb wordt namelijk ingezet op minder hectares met hogere kwaliteit. Bijna driekwart van het beheer is gericht op graslandvogels (open grasland), waarbij de focus sterk gericht is op de grutto als doelsoort. Fryslân, Noord-Holland en Zuid-Holland bevatten de grootste oppervlakte aan graslandbeheer. Verder onderscheiden we nog open akkerland en droge en natte dooradering. Het type beheer is bepalend voor de habitatkwaliteit in een weidevogelgebied. Op provinciaal niveau zijn hier grote verschillen in te zien.

ANLb leefgebieden

Verhouding oppervlakte beheerpakketten graslandvogels per provincie

De Boerenlandvogelbalans 2020 geeft voor veel soorten, met name de steltlopers, geen rooskleurig beeld. Dit heeft te maken met talloze veranderingen in het landelijk gebied de afgelopen decennia. Toch wordt er ook hard gewerkt om de leefomgeving voor boerenlandvogels te verbeteren. Zaken als vermindering van CO₂-uitstoot en stikstofaanpak, natuurinclusieve kringlooplandbouw en gebiedsgerichte samenwerking bieden mogelijk perspectief voor de toekomst.

De Boerenlandvogelbalans 2020 kan worden gedownload via: sovon.nl, friesevogelwachten.nl en landschappen.nl.

De balans is samengesteld door Sovon Vogelonderzoek Nederland, LandschappenNL, Bond Friese VogelWachten en Landschap Erfgoed Utrecht met subsidie van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en het Prins Bernhard Cultuurfonds.

Met dank aan: de vrijwilligers/nazorgers van Bond Friese VogelWachten, LandschappenNL, Sovon Vogelonderzoek Nederland; BIJ12; Wageningen Environmental Research; Rijksuniversiteit Groningen.